

KONKURRENSVERKET	
2017-07-03	
Avd	
Dnr	
KSnr	Aktbil

KLAGANDE

Aktiebolaget Ecenea, 556794-9895

Ombud: Johan Wilking
Grenstigen 7
181 31 Lidingö

MOTPART

Stockholms stad, Serviceförvaltningen, Upphandlingsavdelningen

Ombud: Stadsadvokat Gustaf Swedlund
c/o Stadsledningskontoret, Juridiska avdelningen
Hantverkargatan 3 A, 2 tr
105 35 Stockholm

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Förvaltningsrätten i Stockholms dom den 30 mars 2017 i mål nr 1118-17,
se bilaga A

SAKEN

Offentlig upphandling

KAMMARRÄTTENS AVGÖRANDE

Kammarrätten avslår överklagandet.

YRKANDEN M.M.

Aktiebolaget Ecenea (Ecenea) yrkar att kammarrätten undanröjer förvaltningsrättens dom och förordnar att upphandlingen avseende delarna A.1 – A.6 inte får avslutas förrän rättelse skett på så sätt att anbudsprövningen görs om med beaktande av Eceneas anbud.

Stockholms stad bestrider bifall till överklagandet och vidhåller de grunder som åberopats i förvaltningsrätten.

Ecenea åberopar samma grunder och omständigheter som i förvaltningsrätten samt tillägger i huvudsak följande. Förvaltningsrätten har gjort bedömningen att den grund för uteslutning som är aktuell i målet, att Ecenea underlåtit att inge efterfrågade dokument inom föreskriven tidsfrist, inte tillhör den kategori av uteslutningsgrunder (brott, obetalda skatter eller socialförsäkringsavgifter och allmänna brister i övrigt i fråga om hur en verksamhet bedrivs) där en leverantör bör (*Eceneas understrykning*) få yttra sig innan beslut om uteslutning fattas. Det är en felaktig bedömning.

Till stöd för att utesluta Ecenea hänvisades till 10 kap. 2 § första stycket 6 i gamla LOU. Bestämmelsen har sin motsvarighet i 13 kap. 3 § första stycket 8 a-c i nya LOU som i sin tur bygger på artikel 57.6 första stycket i LOU-direktivet. Bestämmelsen tar fasta på de situationer när en anbudsgivare på något sätt brustit i att inkomma med efterfrågade uppgifter. Den nu aktuella uteslutningsgrunden tillhör den kategori av uteslutningsgrunder där enligt 13 kap. 4 § nya LOU en leverantör bör få tillfälle att yttra sig innan beslut om uteslutning fattas. Ecenea anser att denna bestämmelse, genom den bakomliggande direktivartikeln 57.6 första stycket, har direkt effekt. Ecenea har felaktigt inte fått yttra sig innan uteslutningen skedde och har därmed lidit skada.

Stockholms stad anför bl.a. följande till stöd för sitt bestridande.

Eftersom Ecenea inte lämnade efterfrågade handlingar inom den tid som krävts i förfrågningsunderlaget uppfyllde bolagets anbud inte ställda krav och anbudet kunde därför inte beaktas. Allt annat hade varit en överträdelse av likabehandlingsprincipen. Om staden hade medgett att Ecenea fick komplettera sitt anbud efter det att den angivna tidsfristen hade gått ut hade det inneburit ett otillbörligt favoriserande av Ecenea i förhållande till övriga anbudssökande (jfr EU-domstolens dom den 4 maj 2017, Esaprojekt Sp. Z o.o., mål C-387/14, punkterna 43-45).

När det gäller frågan om staden skulle ha kommunicerat med Ecenea innan staden beslutade att inte beakta Eceneas anbud eftersom anbudet inte uppfyllde kraven i förfrågningsunderlaget delar staden den bedömning som förvaltningsrätten har gjort. Bestämmelserna i det nya upphandlingsdirektivet om kommunikation och rätt till självsanering (artiklarna 57 och 59) tar sikte på situationer som indikerar att leverantören är opålitlig (t.ex. inte har betalat sina skatter, inte fullgör sina miljörättsliga skyldigheter eller har begått andra allvarliga fel i yrkesutövningen). Detta framgår tydligt om man läser skäl 100-102 i upphandlingsdirektivet.

Att anbudsgivaren inte har uppfyllt ett krav i förfrågningsunderlaget (i det här fallet att inom 5 dagar tillhandahålla efterfrågade uppgifter) är en annan situation. Där kan man inte tala om att anbudsgivaren har framstått som opålitlig och därför ska ha rätt att visa att denna har vidtagit tillräckliga efterlevnadsåtgärder för att visa att anbudsgivaren numera är tillförlitlig (se artikel 57.6 och skäl 102). Som angetts i det föregående hade staden under inga förhållanden kunnat låta Ecenea komplettera sitt anbud med de efterfrågade dokumenten efter utgången av den stipulerade tidsfristen. En kommunikation med Ecenea hade därför blivit verkningslös. Ecenea har inte heller, varken till staden eller i överprövningsmålet, angett någon objektivt godtagbar grund för att man inte har gett in de efterfrågade handlingarna i tid.

En förfrågan från staden i den aktuella situationen hade alltså bara resulterat i att Ecenea hade meddelat att man inte hade hunnit lämna in handlingarna men kunnat göra det i efterhand, något staden i sin tur inte hade kunnat acceptera. Ecenea har därför under inga förhållanden lidit skada av en utebliven kommunikation i det här fallet (jfr HFD dom den 28 januari 2016 i mål 6159-14 och 6160-14).

Ecenea vidhåller att bestämmelsen om att en leverantör alltid ska ha rätt att yttra sig över omständigheter, som enligt myndigheten utgör skäl för uteslutning, har direkt effekt. Om lagstiftarens avsikt varit att undanta vissa fakultativa uteslutningsgrunder från denna rättighet hade det sannolikt framgått av lag. I motsats till vad staden anför hade det vidare inte varit i strid med likabehandlingsprincipen om staden berett Ecenea möjlighet att efter den 19 december 2016 bemöta skälen till uteslutning. Förutsättningarna för bemötande framgår av lagen och är därmed lika för alla anbudsgivare.

Av skäl 101 tredje stycket i det bakomliggande direktivet framgår att vid tillämpning av fakultativa skäl för uteslutning bör de upphandlande myndigheterna ägna särskild uppmärksamhet åt proportionalitetsprincipen. ”Mindre allvarliga oegentligheter bör bara under exceptionella omständigheter leda till att en ekonomisk aktör utesluts”.

Ecenea har lidit skada till följd av stadens agerande. Om Ecenea fått rätten att yttra sig hade Ecenea haft möjlighet att både uppmärksamma och övertyga staden om att en eventuell uteslutning av Ecenea var felaktig, att stadens agerande bidragit till att Ecenea inkommit med handlingarna några dagar sent samt att en uteslutning av Ecenea troligtvis skulle strida mot proportionalitetsprincipen. Om staden inte begått dessa fel hade Ecenea tilldelats kontrakt i sex områden.

SKÄLEN FÖR KAMMARRÄTTENS AVGÖRANDE

Kammarrätten finner i likhet med förvaltningsrätten att Ecenea har lämnat in efterfrågade kompletteringar för sent och därmed inte uppfyllt ett i förfrågningsunderlaget obligatoriskt krav. Såsom Stockholms stad anfört hade staden inte kunnat frångå detta krav utan att bryta mot likabehandlingsprincipen. Om en upphandlande enhet, som i detta fall, angett i förfrågningsunderlaget att den kan komma att utesluta en leverantör som inte ingett efterfrågade handlingar i tid är den skyldig att göra detta och någon proportionalitetsbedömning ska då heller inte göras, se EU-domstolens dom den 14 december 2016 i mål C-171/15, Connexion Taxi Services med där anmärkta rättsfall. Enligt EU-domstolen ankommer det på den upphandlande myndigheten att ”strängt följa de kriterier som den själv har fastställt”.

Frågan är då om Ecenea borde ha fått yttra sig innan beslutet om uteslutning fattades. Någon bestämmelse om yttranderätt finns inte i den lydelse av LOU som är aktuell i målet. Ecenea har gjort gällande att artikel 57.6 första stycket i direktiv 2014/24/EU, som anger att en ekonomisk aktör som riskerar uteslutning ska få lämna bevis på att de åtgärder som denne vidtagit är tillräckliga för att bevisa dennes tillförlitlighet, trots att det föreligger relevanta skäl för uteslutning, har direkt effekt och därför ska tillämpas i målet. Denna artikel motsvaras i den nya LOU av 13 kap. 4 och 5 §§.

Genomförandet av de nya upphandlingsdirektiven skulle egentligen ha skett senast den 18 april 2016. De nya upphandlingslagarna trädde emellertid inte i kraft förrän den 1 januari 2017. Tiden mellan den 18 april 2016 och den 1 januari 2017 kallas för ”mellantiden”. I vissa fall kan de nya direktiven ha direkt effekt för upphandlingar som inletts under mellantiden. I den aktuella upphandlingen är förfrågningsunderlaget daterat den 6 oktober 2016.

För att en bestämmelse ska ha direkt effekt krävs att den kan ge upphov till rättigheter för enskilda, att den är ovillkorlig samt att den är klar och precis (se bl.a. Bernitz, m.fl. Europarättens grunder s. 113 och Asplund m.fl. Överprövning av upphandling s. 29-30).

Enligt direktiv 2014/24 artikel 57.6 första stycket ska en leverantör som annars ska eller får uteslutas från en upphandling ändå tillåtas delta om den kan visa att den åtgärdat de brister som ledde till överträdelsen. I skäl 102 till direktivet anges att "man bör [dock] kunna ta hänsyn till möjligheten att ekonomiska aktörer kan vidta efterlevnadsåtgärder för att avhjälpa konsekvenserna av brott eller fel och för att effektivt förhindra att de upprepas". Dessa åtgärder kan enligt skäl 102 "bl.a. bestå i personella och organisatoriska åtgärder som att bryta alla förbindelser med personer eller organisationer som är inblandade i det olämpliga uppträdandet, lämpliga åtgärder för att organisera om personalen, att införa rapporterings- och kontrollsystem, att inrätta en intern kontrollorganisation för att övervaka efterlevnaden samt att anta interna ansvars- och ersättningsregler. Om åtgärderna ger tillräckliga garantier bör den berörda ekonomiska aktören inte längre uteslutas enbart på dessa grunder". I artikel 57.6 andra stycket anges att en ekonomisk aktör som vill undgå uteslutning ska "bevisa att denne ersatt eller åtagit sig att ersätta eventuella skador som orsakats av brottet eller det allvarliga felet i fråga, att denne har klargjort förhållanden och omständigheter på ett uttömmande sätt (och) genom att aktivt samarbeta med de utredande myndigheterna samt har vidtagit lämpliga konkreta tekniska, organisatoriska och personalmässiga åtgärder för att förhindra ytterligare brott eller allvarliga fel".

Kammarrätten anser att de uteslutningsgrunder som åsyftas i direktiv 2014/24 och beträffande vilka en leverantör kan "vidta efterlevnadsåtgärder" på de sätt som exemplifieras i skäl 102 och i artikel 57.6 andra stycket inte kan avse uteslutning på grund av att en leverantör inte uppfyllt ett obligatoriskt krav i förfrågningsunderlaget. Ett centralt moment när en

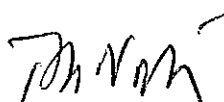
leverantör ges möjlighet att vidta efterlevnadsåtgärder, eller självsanering eller självrättelse som det också kallas, är den proportionalitetsavvägning som ska göras vid uteslutningsbedömningen och som innefattar de omständigheter som är av betydelse i det enskilda fallet (se prop. 2015/16:195 s. 740). När det gäller underlåtenhet att uppfylla ett obligatoriskt krav i förfrågningsunderlaget ska emellertid, som framhållits inledningsvis, någon proportionalitetsbedömning inte göras. De aktuella bestämmelserna i direktivet är mot den nu angivna bakgrunden över huvud taget inte tillämpliga i målet.

I vart fall är direktivet i detta hänseende inte tillräckligt klart och precist för att ha direkt effekt. Att den numera gällande 13 kap. 4 § LOU, där rätten att yttra sig före uteslutning föreskrivs, inte gör någon skillnad mellan olika uteslutningsgrunder ändrar inte denna bedömning.

Oavsett om den aktuella artikeln har direkt effekt eller inte har Ecenea emellertid inte visat att bolaget har lidit skada av att inte ha fått yttra sig. Det är ett faktum att de begärda kompletteringarna ingavs för sent. Ingen förklaring från Ecenea hade kunnat ändra detta faktum och Ecenea hade inte, utan att det stridit mot likabehandlingsprincipen, kunnat medges att lämna in handlingarna i efterhand.

Ecenea har alltså rätteligen uteslutits från vidare utvärdering och överklagandet ska därför avslås.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga B (formulär 9).

Thomas Norling
kammarrättslagman
ordförande

Anna Lönnestav
kammarrättsråd

Annika Sandström
f.d. kammarrättslagman
referent

**FÖRVALTNINGSRÄTTEN
I STOCKHOLM**

DOM
2017-03-30
Meddelad i Stockholm

Mål nr
1118-17

Avdelning 31

SÖKANDE

Aktiebolaget Ecenea, 556794-9895
Grenstigen 7
181 31 Lidingö

Ombud: Johan Wilking
Grenstigen 7
181 31 Lidingö

MOTPART

Stockholms stad, Serviceförvaltningen
Box 7005
121 62 Johanneshov

Ombud: Stadsadvokat Gustaf Swedlund
Stadsledningskontoret, juridiska avdelningen
Hantverkargatan 3 A, 2 tr
105 35 Stockholm

SAKEN

Offentlig upphandling

FÖRVALTNINGSRÄTTENS AVGÖRANDE

Förvaltningsrätten avslår ansökan om överprövning.

Dok.Id 821905

Postadress
115 76 Stockholm

Besöksadress
Tegeluddsvägen 1

Telefon
08-561 680 00

E-post: forvaltningsrattenistockholm@dom.se
www.domstol.se/forvaltningsratt

Telefax
08-561 680 01

Expeditionstid
måndag–fredag
08:00-16:30

YRKANDEN M.M.

Stockholms stad genomför en upphandling av ramavtal för upphandlingskonsulter (dnr 3.3.1-381/2016). Upphandlingen genomförs som ett öppet förförande enligt lagen (2007:1091) om offentlig upphandling, LOU. Genom tilldelningsbeslut daterat den 3 januari 2017 har meddelats att kontrakt tilldelats andra leverantörer än Aktiebolaget Ecenea (Ecenea).

Ecenea ansöker om överprövning och yrkar i första hand att förvaltningsrätten förordnar om en rättelse på så sätt att Stockholms stads tilldelningsbeslut avseende delarna A.1-A.6 upphävs och att en ny anbudsutvärdering företas där Eceneas anbud inkluderas. I andra hand yrkar Ecenea att förvaltningsrätten förordnar att upphandlingen, avseende delarna A.1-A.6, ska göras om. Till stöd för sin talan anför Ecenea i huvudsak följande. Stockholms stad har inom ramen för den begränsade kontrollen enligt 11 kap. 17 § LOU begärt in meritförteckning samt en beskrivning av metoder för kvalitetssäkring och beskrivning av hur kraven avseende kvalitetsarbete uppfylls och efterlevs under avtalstiden, dvs. upplysningar som avser leverantörens lämplighet. De begärda handlingarna skulle ha kommit in senast den 19 december 2016. Ecenea har lämnat in begärda upplysningar den 21 december 2016. Bolagets anbud har inte gått vidare till utvärdering. Som motivering har angetts att Ecenea inte efter anmodan inkommit med begärda uppgifter inom angiven tid. Stockholms stad har inte haft stöd i förfrågningsunderlaget för att utesluta Ecenea av den anledningen och detta har således varit felaktigt. Dels har det förelegat oklarheter kring tidsfristen i sig eftersom det har angivits olika tidsfrister i förfrågningsunderlaget och i begäran om kompletteringar. Tidsfristerna som angivits har varit fem dagar, fem kalenderdagar och senast den 19 december 2016 (sju kalenderdagar). Dessa oklarheter gör att Stockholms stad agerat i strid med transparensprincipen och 1 kap. 9 § LOU. Stockholms stad har varken i förfrågningsunderlaget eller i den efterföljande e-postkorrespondensen med Ecenea tydliggjort att en anbudsgivare kan

komma att uteslutas från upphandlingen om handlingar som efterfrågas inte inkommit inom angiven tidsfrist. I punkt 1.2.4 i förfrågningsunderlaget anges när en anbudsgivare kan komma att bli utesluten från deltagande i upphandlingen. Stockholms stad hänvisar i förfrågningsunderlaget inte till 10 kap. 2 § 6 LOU. Ecenea har därför inte sett att detta skulle kunna vara grund för uteslutning. Genom att besvara Eceneas frågor hade Stockholms stad också kunnat informera Ecenea om att en sen inlämning kunde resultera i en uteslutning från upphandlingen. Det har inte gjorts. Att utesluta en leverantör från en upphandling är en ingripande åtgärd. Detta framkommer särskilt genom den nya lagen (2016:1145) om offentlig upphandling och det bakomliggande EU-direktivet. Enligt regeringens tolkning av direktivet ska den upphandlande myndigheten innan den beslutar att utesluta en leverantör ge leverantören tillfälle att yttra sig över de omständigheter som enligt myndigheten utgör skäl för uteslutning. Ecenea är av uppfattningen att bestämmelsen om rätten att yttra sig har direkt effekt. Enligt direktivet ska dessutom en leverantör som annars ska eller får uteslutas från en upphandling ändå tillåtas delta om den kan visa att den åtgärdat de brister som ledde till överträdelsen, medverkat till utredningen av överträdelsen och ersatt de skador som överträdelsen gett upphov till. Om myndigheten inte anser att åtgärderna är tillräckliga ska leverantören informeras om skälen. Även dessa bestämmelser har direkt effekt. Ecenea har lidit skada eller riskerat att lida skada eftersom de skulle ha antagits som leverantör i samtliga sex områden om anbudet hade utvärderats.

Stockholms stad bestrider bifall till ansökan och anför till stöd för sin inställning i huvudsak följande. Stockholms stad har inte brutit mot någon bestämmelse i LOU. Kraven i förfrågningsunderlaget och Stockholms stads genomförande av upphandlingen uppfyller lagens krav på transparens, lika-behandling och proportionalitet och strider inte heller på något annat sätt mot den aktuella lagstiftningen. Stockholms stad har redan i förfrågningsunderlaget tydligt angett vilka dokument anbudsgivarna skulle vara beredda

att ge in efter begäran och det framgår därmed att det var obligatoriska krav. Stockholms stad hade fastställt en skälig tidsfrist för sådant ingivande och tidsfristen framgick även av förfrågningsunderlaget. Att Stockholms stad i några avsnitt använt uttrycket fem kalenderdagar och i några fem dagar kan knappast ha skapat någon ovisshet hos anbudsgivarna om vilken tidsfrist som angetts. Om det rått minsta tvivel kring detta kunde Ecenea också ha ställt en fråga till Stockholms stad angående uttrycken. I själva begäran den 13 december 2016 identifierades åter de handlingar som begärdes samt angavs tydligt att dessa skulle ges in till Stockholms stad senast den 19 december 2016. Stockholms stad har inte medgett eller meddelat någon förlängning av tidsfristen. Ecenea lämnade in de begärda handlingarna den 21 december 2016, dvs. två dagar efter tidsfristens utgång, och de har därmed inte lämnat in efterfrågade handlingar inom tidsfristen. Det har med beaktande av likabehandlingsprincipen varit korrekt av Stockholms stad att utesluta Ecenea från upphandlingen. Att en anbudsgivare inte lämnar in sådana dokument som krävs eller att det inte görs i rätt tid innebär att anbudsgivarens anbud inte uppfyller kraven i förfrågningsunderlaget. Det är inte möjligt för Stockholms stad att låta en anbudsgivare få längre tid på sig att lämna in handlingar eller slippa iaktta föreskrivna tidsfrister, när alla andra anbudsgivare har varit tvungna att iaktta den föreskrivna fristen.

SKÅLEN FÖR AVGÖRANDET

Tillämpliga bestämmelser m.m.

Upphandlande myndigheter ska enligt 1 kap. 9 § LOU behandla leverantörer på ett likvärdigt och icke-diskriminerande sätt samt genomföra upphandlingar på ett öppet sätt. Vid upphandlingar ska vidare principerna om ömsesidigt erkännande och proportionalitet iakttas.

I 16 kap. 6 § LOU anges bl.a. följande. Om den upphandlande myndigheten har brutit mot de grundläggande principerna i 1 kap. 9 § LOU eller någon annan bestämmelse i denna lag och detta har medfört att leverantören har lidit eller kan komma att lida skada, ska rätten besluta att upphandlingen ska göras om eller att den får avslutas först sedan rättelse gjorts.

Av 11 kap. 17 § LOU framgår bl.a. följande. I ett öppet förfarande ska uppgifter som rör leverantörens lämplighet begäras in och kontrolleras när det gäller den eller de anbudsgivare som myndigheten avser att tilldela kontraktet eller ramavtalet. Enligt 10 kap. 2 § första stycket 6 LOU får en leverantör uteslutas från att delta i en upphandling om leverantören i något väsentligt hänseende har låtit bli att lämna begärda upplysningar eller lämnat felaktiga upplysningar som begärts med stöd av bestämmelserna i 10 eller 11 kap LOU.

Av förarbetena till LOU (prop. 2009/10:180 s. 281) framgår bl.a. följande. Den upphandlande myndigheten ska fastställa en tidsfrist inom vilken handlingarna ska hämtas in. Om en leverantör inte kan tillhandahålla bevisen inom angiven tidsfrist kan denne uteslutas ur upphandlingen enligt 10 kap. 2 § första stycket 6 LOU. Tidsfristen för att ge in handlingar bör vara skälig. Vid bedömningen av vad som är en skälig tidsfrist kan den upphandlande myndigheten eller enheten utgå från att de aktuella handlingarna normalt finns tillgängliga hos leverantören redan vid tidpunkten för ansökan eller anbudets inlämnande. Vid bedömningen av vad som är en skälig tidsfrist behöver den upphandlande myndigheten därför endast ta hänsyn till hur lång tid det kan tänkas ta att per post tillhandahålla de önskade bevisen.

Förvaltningsrättens bedömning

Det är Ecenea som har att visa att Stockholms stad har brutit mot de grundläggande principerna eller någon annan bestämmelse i LOU samt att Ecenea har lidit eller riskerar att lida skada till följd av detta (jfr Högsta förvaltningsdomstolens avgörande RÅ 2009 ref. 69).

Ecenea har till stöd för sin ansökan om överprövning i huvudsak anfört följande. Varken i förfrågningsunderlaget eller från den efterföljande e-postkorrespondensen med Stockholms stad har det framkommit att en leverantör kunde komma att uteslutas från upphandlingen om handlingar som efterfrågas inte inkommit inom angiven tidsfrist. Vidare var både förfrågningsunderlaget och den skriftliga begäran om komplettering otydlig om vilken tidsfrist som gällde för den begärda kompletteringen. Bolaget borde även ha fått möjlighet, med stöd av den nya lagen om offentlig upphandling och det bakomliggande direktivet, att yttra sig över uteslutningsbeslutet innan det fattades.

Under punkt 1.2.2. och 1.1.4.8 i förfrågningsunderlaget har Stockholms stad ställt krav med följande lydelse.

1.2.2. Kvalificering/Begränsad kontroll

I kvalificeringen prövas om grund för uteslutning av leverantörer föreligger (10 kap. 1 och 2 §§ LOU) och en kontroll av anbudsgivarens lämplighet (11 kap. LOU). I detta avsnitt anges vilka krav som ställs och vilka bevis med mera som anbudsgivarna måste bifoga sitt anbud för att styrka att kraven är uppfyllda.

Anbudsgivare ska, när så efterfrågas, besvara frågor om uppfyllande av ställda kvalificeringskrav. Den upphandlande myndigheten kommer att begära in uppgifter och dokumentation för styrkande av kravuppfyllande från den, eller de, anbudsgivare som man avser att teckna avtal med. Anbudsgivare ska vara beredd att senast inom fem kalenderdagar efter anmodan inkomma med efterfrågade uppgifter.

1.1.4.8 Handlingar och uppgifter

Om de uppgifter som begärts i förfrågningsunderlaget inte finns med i anbudet, så kan detta medföra att den upphandlande myndigheten måste utesluta anbudet.

Stockholms stad har den 13 december 2016 begärt in kompletteringar från Ecenea i form av meritförteckning för person i företagets ledning som uppfyller de angivna kraven om utbildnings- och yrkeskvalifikationer i ledningen och beskrivning av metoder för kvalitetssäkring och beskrivning av hur kraven avseende kvalitetsarbete uppfylls och efterlevs under avtalstiden. Enligt begäran skulle kompletteringarna lämnas in via e-post senast inom fem dagar, vilket angavs vara måndagen den 19 december 2016.

Ecenea lämnade in de efterfrågade kompletteringarna den 21 december 2016, alltså två dagar efter den sista dag då kompletteringarna enligt begäran skulle lämnas in. Förvaltningsrätten konstaterar därmed att Ecenea lämnat in efterfrågade kompletteringar för sent. Bolaget har inte uppfyllt ett i förfrågningsunderlaget obligatoriskt krav och har rätteligen uteslutits från vidare utvärdering.

När det gäller de hänvisningar som Ecenea gör till den nya lagen om offentlig upphandling och det bakomliggande EU-direktivet så konstaterar förvaltningsrätten att den grund för uteslutning som är aktuell i detta mål inte tillhör den kategori av uteslutningsgrunder (brott, obetalda skatter eller socialförsäkringsavgifter och allmänna brister i övrigt ifråga om hur en verksamhet bedrivs) där en leverantör bör få yttra sig innan beslut om uteslutning fattas.

Sammanfattningsvis anser förvaltningsrätten inte att Stockholms stad har brutit mot någon grundläggande princip eller annan bestämmelse i LOU när bolaget uteslutits från vidare utvärdering. Skäl för ingripande enligt 16 kap. 6 § LOU saknas därmed. Ansökan om överprövning ska därför avslås.

HUR MAN ÖVERKLAGAR

Detta avgörande kan överklagas. Information om hur man överklagar finns i bilaga 1 (DV 3109/1A LOU).

Eva Norling
Rådman

Förvaltningsrättsnotarien Maria Isaksson har föredragit målet.

HUR MAN ÖVERKLAGAR - PRÖVNINGSTILLSTÅND

Den som vill överklaga förvaltningsrättens beslut ska skriva till Kammarrätten i Stockholm. **Skrivelsen ska dock skickas eller lämnas till förvaltningsrätten.**

Överklagandet ska ha kommit in till förvaltningsrätten **inom tre veckor** från den dag då klaganden fick del av beslutet. Om beslutet har meddelats vid en muntlig förhandling, eller det vid en sådan förhandling har angetts när beslutet kommer att meddelas, ska dock överklagandet ha kommit in inom tre veckor från den dag domstolens beslut meddelades. Tiden för överklagandet för offentlig part räknas från den dag beslutet meddelades.

Om sista dagen för överklagandet infaller på lördag, söndag eller helgdag, midsommarafton, julafton eller nyårsafton räcker det att skrivelsen kommer in nästa vardag.

För att ett överklagande ska kunna tas upp i kammarrätten fordras att **prövningstillstånd** meddelas. Kammarrätten lämnar prövningstillstånd om

1. det finns anledning att betvivla riktigheten av det slut som förvaltningsrätten har kommit till,
2. det inte utan att sådant tillstånd meddelas går att bedöma riktigheten av det slut som förvaltningsrätten har kommit till,
3. det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av högre rätt, eller
4. det annars finns synnerliga skäl att pröva överklagandet.

Om prövningstillstånd inte meddelas står förvaltningsrättens beslut fast. Det är därför viktigt att det klart och tydligt framgår av överklagandet till kammarrätten varför man anser att prövningstillstånd bör meddelas.

Skrivelsen med överklagande ska innehålla

1. Klagandens person-/organisationsnummer, postadress, e-postadress och telefonnummer till bostaden och mobiltelefon. Adress och telefonnummer till klagandens arbetsplats ska också anges samt eventuell annan adress

där klaganden kan nås för delgivning. Om dessa uppgifter har lämnats tidigare i målet – och om de fortfarande är aktuella – behöver de inte uppges igen. Om klaganden anlitar ombud, ska ombudets namn, postadress, e-postadress, telefonnummer till arbetsplatsen och mobiltelefonnummer anges. Om någon person- eller adressuppgift ändras, ska ändringen utan dröjsmål anmälas till kammarrätten.

2. den dom/beslut som överklagas med uppgift om förvaltningsrättens namn, målnummer samt dagen för beslutet,
3. de skäl som klaganden anger till stöd för en begäran om prövningstillstånd,
4. den ändring av förvaltningsrättens dom/beslut som klaganden vill få till stånd,
5. de bevis som klaganden vill åberopa och vad han/hon vill styrka med varje särskilt bevis.

Adressen till förvaltningsrätten framgår av domen/beslutet.

I vissa mål får avtal slutas innan tiden för överklagande av rättens dom eller beslut har löpt ut. Detta gäller mål om överprövning enligt:

- lagen (2007:1091) om offentlig upphandling,
- lagen (2007:1092) om upphandling inom områdena vatten, energi, transporter och posttjänster, eller
- lagen (2011:1029) om upphandling på försvars- och säkerhetsområdet.

I de flesta fall får avtal slutas när tio dagar har gått från det att rätten avgjort målet eller upphävt ett interimistiskt beslut. I vissa fall får avtal slutas omedelbart. Ett överklagande av rättens avgörande får inte prövas sedan avtal har slutits. Fullständig information finns i 16 kapitlet i de ovan angivna lagarna.

Behöver Ni fler upplysningar om hur man överklagar kan Ni vända Er till förvaltningsrätten.

HUR MAN ÖVERKLAGAR

Den som vill överklaga kammarrättens avgörande ska skriva till Högsta förvaltningsdomstolen. Skrivelsen ställs alltså till Högsta förvaltningsdomstolen *men ska skickas eller lämnas till kammarrätten.*

Överklagandet ska ha kommit in till kammarrätten *inom tre veckor* från den dag då klaganden fick del av beslutet. Om beslutet har meddelats vid en muntlig förhandling, eller det vid en sådan förhandling har angetts när beslutet kommer att meddelas, ska dock överklagandet ha kommit in inom tre veckor från den dag domstolens beslut meddelades. Tiden för överklagande för det allmänna räknas dock från den dag beslutet meddelades.

Om sista dagen för överklagande infaller på en lördag, söndag eller helgdag, midsommar-, jul- eller nyårsafton, räcker det att skrivelsen kommer in nästa vardag.

För att ett överklagande ska kunna tas upp i Högsta förvaltningsdomstolen krävs att prövningstillstånd meddelas. Högsta förvaltningsdomstolen lämnar prövningstillstånd om det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas eller om det finns synnerliga skäl till sådan prövning, såsom att det finns grund för resning eller att målets utgång i kammarrätten uppenbarligen beror på grovt förbiseende eller grovt misstag.

Om prövningstillstånd inte meddelas står kammarrättens beslut fast. Det är därför viktigt att det klart och tydligt framgår av överklagandet till Högsta förvaltningsdomstolen varför man anser att prövningstillstånd bör meddelas.

I mål om överprövning enligt lagen (2007:1091) om offentlig upphandling, lagen (2007:1092) om upphandling inom områdena vatten, energi, transporter och posttjänster eller lagen (2011:1029) om upphandling på försvars- och säkerhetsområdet får avtal slutas innan tiden för överklagande av rättens dom eller beslut har löpt ut. Vanligtvis får, då kammarrätten inte har fattat något interimistiskt beslut om att upphandlingen inte får avslutas, avtal slutas omedelbart. **I de fall där kammarrätten har fattat ett interimistiskt beslut om att avtal inte får ingås, får avtal slutas när tio dagar har gått från det att rätten avgjort målet eller upphävt det interimistiska beslutet.** Ett överklagande av rättens avgörande får inte prövas sedan avtal har slutits. Fullständig information finns i 16 kapitlet i de ovan angivna lagarna.

Skrivelsen med överklagande ska innehålla följande uppgifter;

1. den klagandes namn, person-/organisationsnummer, postadress, e-postadress och telefonnummer till bostaden och mobiltelefon. Dessutom ska adress och telefonnummer till arbetsplatsen och eventuell annan plats där klaganden kan nås för delgivning lämnas om dessa uppgifter inte tidigare uppgetts i målet. Om klaganden anlitar ombud, ska ombudets namn, postadress, e-postadress, telefonnummer till arbetsplatsen och mobiltelefonnummer anges. Om någon person- eller adressuppgift ändras är det viktigt att anmälan snarast görs till Högsta förvaltningsdomstolen.
2. det beslut som överklagas med uppgift om kammarrättens namn, målnummer samt dagen för beslutet.
3. de skäl som klaganden vill åberopa för sin begäran om att få prövningstillstånd.
4. den ändring av kammarrättens beslut som klaganden vill få till stånd och skälen för detta.
5. de bevis som klaganden vill åberopa och vad han/hon vill styrka med varje särskilt bevis.